

УДК: 369.014: 364.016: 330.59

*Л.М. ЧЕРЕНЬКО,
кандидат економічних наук,
зав. відділу досліджень рівня життя населення
Інституту демографії та соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України*

ОЦІНКА ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НА НЕРІВНІСТЬ ТА БІДНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Вступ. В Україні сформована потужна система державної соціальної підтримки, яка відображена не тільки у законодавчо затверджених державних зобов'язаннях, а й підтверджується динамікою обсягів фінансування з державного бюджету. Ця система представлена цілою низкою виплат та компенсацій у готівковій та безготівковій формах, що діють на двох принципах – категорійності та адресності. Якщо принцип отримання допомоги лише за належності до певної категорії був успадкований з радянських часів, то інститут адресної системи соціальної допомоги почав формуватися у середині 90-х років і передбачав підвищення ефективності державної підтримки найбідніших верств населення.

Після 2000-го року майже постійно зростали обсяги соціальних трансфертів та їх частка по відношенню до ВВП і до сукупних державних видатків. Проте про досягнення однозначно позитивного ефекту від збільшення обсягів фінансування на реалізацію соціальних програм говорити не можна, оскільки зміни у ситуації з бідністю є неоднозначними, а становище найбільш вразливих верств населення в країні залишалось майже незмінним.

Завищені державні зобов'язання у сфері соціального захисту населення викривлюють базові економічні співвідношення, та в період економічного зростання не призводять до критичного дефіциту бюджету. В сучасних умовах, коли економічна криза суттєво вплинула на дохідну частину бюджету і на можливості витратити кошти на соціальні програми, не може бути й мови про збільшення фінансування системи соціальної підтримки. З другого боку, зростання рівня абсолютної бідності внаслідок кризових явищ (з 12,6% у 2008 році до 16,8% у 2010-му) викликає необхідність захищати більш численну групу населення. Вирішити це протиріччя можливо лише через підвищення ефективності витрачання коштів на систему соціальної допомоги та підвищення її адресності.

Отже, необхідно встановити, чи виконує сьогодні система соціальної підтримки покладені на неї функції та чи відповідає вона вимогам часу.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень та публікацій. У міжнародних наукових дослідженнях та практичній діяльності у сфері соціальної політики дедалі більшого значення набуває система моніторингу та оцінювання соціальних програм. Цей напрям стає одним з найважливіших у сфері діяльності міжнародних експертів та міжнародних організацій, насамперед, Світового банку, Єврокомісії та Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

В Україні традиційно питаннями бідності та розробкою напрямів соціальної політики щодо її подолання займаються такі відомі вчені, як Е.М.Лібанова, О.В.Макарова, В.М.Новіков та інші. Новим напрямом для української економічної науки сьогодні стає моніторинг та оцінювання політики в цілому та окремих соціальних програм. Дане дослідження покликане на основі міжнародного та вітчизняного досвіду здійснити комплексну оцінку впливу системи соціальної підтримки на бідність населення країни. На відміну від попередніх, представлене дослідження акцентує увагу не на контингентах учасників програм, а розуміє вплив більш широко, з точки зору суспільної важливості.

Отже, **метою** даної роботи є здійснення всебічної оцінки впливу окремих соціальних програм та системи державної соціальної підтримки в цілому на масштаби бідності в країні, а також на становище найбільш вразливих верств населення.

Виклад основного матеріалу. Система соціальної підтримки в Україні представлена рядом виплат та компенсацій у грошовій та безготівковій формах, спрямованих на підтримку соціально вразливих або найменш забезпечених груп населення. Сьогодні більшість таких виплат і компенсацій все ще діють на засадах категорійності, а перехід до переважно адресних засад гальмується внаслідок цілої низки причин. Основною за вартістю та рівнем охоплення складовою соціальної підтримки залишається система пільг для населення, що діє виключно на принципах категорійності і не залежить від реальної нужденності сім'ї чи особи.

Аксіомою міжнародних досліджень у сфері соціального захисту стало твердження, що будь-який соціальний трансферт, тобто будь-яка допомога від держави, отримана населенням в будь-якій формі, має впливати на зменшення загальної нерівності та масштабів бідності. Якщо такий вплив відсутній, а тим паче, якщо відбувається зворотній ефект, можна говорити про неефективність тієї чи іншої соціальної програми або системи соціального захисту в цілому.

Традиційно система соціального захисту будь-якої країни орієнтована на підтримку вразливих груп населення, і таким чином передбачає певний вплив на зниження загальної нерівності в суспільстві. В Україні система соціального захисту переважно орієнтована на посилення нерівності, особливо в частині пенсій і соціальних пільг, які роблять істотний додатний внесок до диференціації населення за доходами. Але якщо внесок у загальну нерівність від пенсій має меншу питому вагу порівняно з їх вагою в структурі доходів, то по соціальних пільгах ситуація виглядає набагато серйозніше – їх внесок у нерівність перевищує їх роль у формуванні доходів населення (1,20% проти 0,92%). Таким чином, можна припустити, що найбільшу вигоду від користування пільгами мають забезпечені верстви населення (табл. 1).

Слід при цьому зазначити, що останніми роками в Україні простежується позитивна тенденція щодо зменшення частки соціальних пільг в структурі сукупних доходів населення і, відповідно, зниження внеску від цього трансферту в загальну нерівність. Натомість, зросла роль системи виплат на дітей, яка працює на зниження нерівності.

Сьогодні серед різних видів соціальної допомоги найбільшу вагу в доходах має система виплат на дітей – 1,80% сукупного доходу, яка протягом останніх років стабіль-

но зростає за рахунок багаторазового збільшення допомоги при народженні дитини. Вона найбільшою мірою серед соціальних трансфертів впливає на зниження нерівності (-2,00%), хоча заснована на принципі категорійності. Такий вплив пояснюється тим, що категорійні допомоги на дітей вдало враховують основні профілі бідності серед сімей з дітьми.

Таблиця 1

Вплив окремих видів соціальної підтримки на загальне розшарування в суспільстві (на основі розкладання коефіцієнта Джині-Тейла), 2001 та 2010 рр. %

Компоненти сукупного доходу	2001		2010	
	Питома вага в структурі доходів, %	Внесок у Джині- коефіцієнт, %	Питома вага в структурі доходів, %	Внесок у Джині- коефіцієнт, %
Допомога на дітей	0,46	-0,34	1,80	-2,00
Допомога малозабезпеченим сім'ям	0,15	-0,12	0,13	-0,25
Інші види допомоги	0,79	1,58	0,40	0,40
Житлові субсидії	1,35	0,28	0,07	-0,01
Соціальні пільги	1,45	2,29	0,92	1,20

Джерело: розрахунки автора за даними Обстеження умов життя домогосподарств України, яке проводить Держкомстат України на постійній основі

Адресна допомога малозабезпеченим сім'ям також демонструє вплив на зниження загальної нерівності, що посилюється з кожним роком, і за незначної ваги в структурі доходів (0,13%) здійснює від'ємний внесок до нерівності з позначкою -0,25%. В цілому слід зазначити, що цей вид допомоги за останніх 10 років має позитивну динаміку і найвищу ефективність щодо впливу на зниження загальної нерівності. Незначний внесок у зменшення нерівності в суспільстві від цього виду допомоги пояснюється низьким рівнем охоплення населення програмою.

Ще один вид адресної допомоги – субсидії на оплату житлово-комунальних послуг і паливо – демонструє абсолютно іншу картину. До недавнього часу вони впливали на збільшення нерівності в суспільстві, в останні три роки їх внесок був нейтральним, а сьогодні вони демонструють незначне зменшення нерівності (-0,01%), досить мізерне порівняно з іншими програмами соціальної допомоги.

Впродовж 2001–2007 рр. завдяки зростанню доходів населення (зокрема пенсіонерів, які є основними користувачами програми житлових субсидій) і стабільності в тарифікації послуг житлово-комунальної сфери, субсидії втратили значення найбільш дієвого виду соціальної допомоги – їх питома вага в загальних доходах сімей зменшилася з 1,5% в 2001 році до 0,1% в 2007-му. Це давало серйозні підстави для закриття неефективної програми. Але підвищення тарифів на оплату житлово-комунальних послуг у 2007–2008 рр. привело до зростання популярності даного трансферту і неможливості безболісного закриття програми. Чергове просування програми, зокрема через зменшення обов'язкового відсотку платежів¹, здійснене у 2010 році, може змінити її нейтральний характер на такий, що сприятиме збільшенню нерівності в суспільстві.

¹ Для працездатних відсоток було знижено з 20 до 15%, а для непрацездатних – відповідно з 15 до 10%.

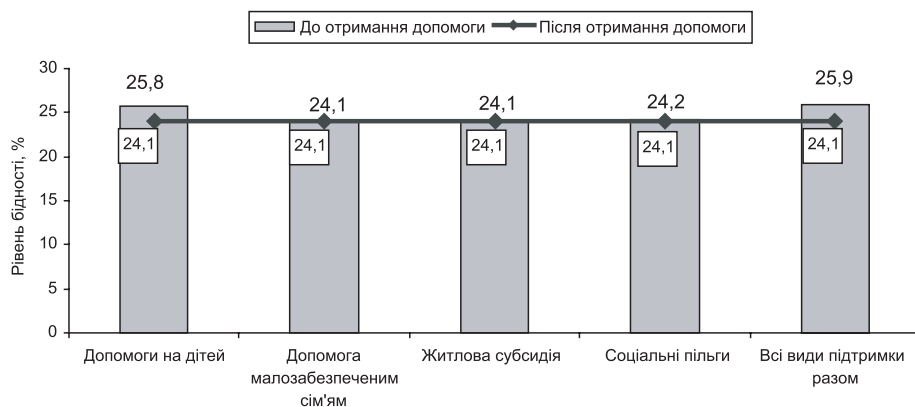
Показники внеску соціальних пілг в загальну нерівність доходів населення України свідчать про невиконання цією програмою функцій соціального захисту вразливих верств населення. І хоча соціальні пілги складають сьогодні в доходах населення країни більшу частку, ніж всі програми соціальної допомоги, за виключенням допомоги сім'ям з дітьми, вони не адресовані бідному населенню, підсилюючи тим самим необґрунтовану нерівність в суспільстві.

Таким чином, принцип надання державної допомоги лише на основі приналежності до певної категорії населення повністю вичерпав себе: сьогодні не можна беззастережно назвати бідними окремі категорії населення, як це традиційно вважалося в період економічної кризи 90-х років. Поступова відмова від системи пілг і перехід на нові принципи надання допомоги можуть сприяти вирішенню проблеми підтримки бідного населення за обмежених бюджетних ресурсів.

Аналіз впливу соціальних трансфертів на розшарування в суспільстві свідчить про позитивні результати 2-х програм – системи допомоги на дітей і адресної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Проте вплив на розподіл доходів в суспільстві не означає автоматичного перенесення позитивного ефекту на ситуацію з бідністю, а тим більше не демонструє масштаби цього ефекту.

Найкращим чином ступінь впливу різних видів соціальної підтримки на становище нужденного населення можна виявити при порівнянні показників бідності до і після отримання соціального трансферту. При цьому прямий вплив краще простежується при використанні абсолютного критерію бідності, а вплив на бідність як багатоаспектне явище, пов'язане з нерівністю, краще досліджувати на основі відносного критерію².

Якщо еквівалентні витрати нижче за межу відносної бідності у 2010 році (944 грн.) мало 24,1% населення, то у разі відміни допомоги на дітей рівень бідності зріс би до 25,8%, без допомоги малозабезпеченим сім'ям або без житлової субсидії показник залишився б без змін – на рівні 24,1%, у разі відміни соціальних пілг рівень бідності підвищився б до 24,2%, а без всіх видів допомоги, субсидій та пілг він зріс би до 25,9% (рис. 1).

Джерело: розрахунки автора за даними *Обстеження умов життя домогосподарств України, яке проводить Держкомстат України на постійній основі*

Рис. 1. Бідність населення країни до і після отримання соціальної допомоги, 2010 р. (за відносним національним критерієм бідності)

² Використано національний критерій бідності – 75% медіанного рівня сукупних еквівалентних витрат.

Отже, 6,34 млрд. грн.³, отримані населенням у вигляді пільг у 2010 році, зменшили частку бідних на 0,1 відсоткових пункти, що можна визначити у межах похибки. Натомість, 12,45 млрд. грн.⁴, отримані населенням за Законом України „Про допомогу сім'ям з дітьми”, зменшили рівень бідності на 1,7 в.п. Відсутність впливу від допомоги малозабезпеченим сім'ям на масштаби бідності в країні пояснюється розмиванням ефекту, адже учасниками програми у 2010 році було менше 1% сімей. У програмі житлових субсидій брало участь значно більше домогосподарств (4,0%), проте ефект також був нульовим.

З наведеного аналізу чітко простежується вплив допомоги на дітей на зменшення рівня бідності, що пояснюється значною чисельністю отримувачів та відносно високим розміром цієї допомоги. Крім того, дана програма забезпечує максимальну адресацію коштів (наскільки це можливо при категорійній виплаті) нужденним, оскільки діти мають одні з найвищих ризиків бідності. Ризик бідності сімей з дітьми значно підвищується за наявності 3-х та більше дітей або дитини у віці до 3-х років. Оскільки «левова» частка коштів за програмами допомоги сім'ям з дітьми припадає на допомогу при народженні та по догляду за дитиною до 3-х років, відбувається практично повний збіг профілів бідності із профілями учасників програми.

Деякий вплив на зниження бідності має система соціальних пільг, що пояснюється виключно високим рівнем охоплення населення цими програмами (практично в кожному другому домогосподарстві хоча б одна особа є користувачем хоча б однієї пільги).

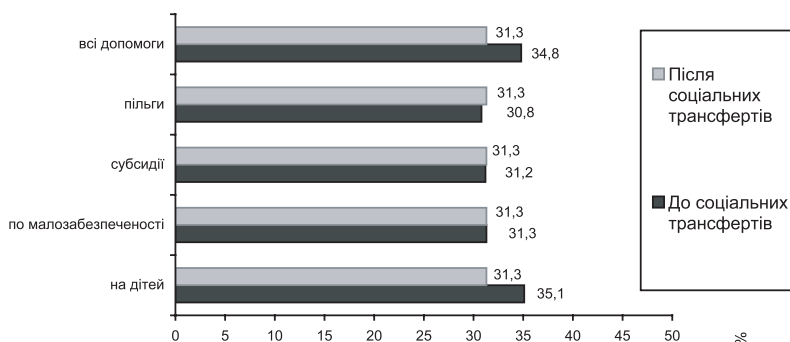
Цілком зрозуміло, що допомога на дітей сприяє зменшенню масштабів бідності серед домогосподарств з дітьми. При цьому два види адресної допомоги – малозабезпеченим сім'ям і житлові субсидії орієнтовані на різні категорії населення. Практика роботи цих програм показує, що реципієнтами допомоги по малозабезпеченості переважно виступають домогосподарства з дітьми, а серед одержувачів субсидій переважають домогосподарства, які складаються виключно з пенсіонерів.

В Україні впродовж тривалого періоду досліджень бідності (1999–2010 роки) основні профілі та ризики монетарної бідності залишаються незмінними – по домогосподарствах з дітьми показники істотно вищі порівняно з домогосподарствами без дітей (в тому числі домогосподарствами пенсіонерів). Причому за відносним критерієм рівень бідності по групі домогосподарств з дітьми рік від року в середньому у два рази перевищує аналогічне значення по домогосподарствах без дітей.

Аналіз впливу на бідність по домогосподарствах з дітьми дає дещо інші результати порівняно з загальними по країні. Найбільший вплив на рівень бідності спостерігається по системі допомог на дітей – у випадку відміни даної програми рівень бідності по сім'ях з дітьми становив би 35,1% проти фактичних 31,3% (різниця складає 1,8 відсоткового пункту). При цьому вплив допомоги малозабезпеченим сім'ям на домогосподарства з дітьми, як і на всю сукупність домогосподарств, є нульовим, а житлові субсидії знижують рівень бідності в цій групі лише на 0,1 в.п. На відміну від попередніх років, соціальні пільги стали сприяти зростанню рівня бідності серед домогосподарств з дітьми, хоча раніше вони мали нейтральний характер. Таким чином, у разі відміни пільг рівень відносної бідності серед сімей з дітьми міг би знизитися з 31,3 до 30,8%. (рис. 2).

³ Розраховано за даними ОУЖД. Ця цифра відрізняється від офіційних даних щодо розміру субвенції, оскільки відображає вартість фактично отриманих населенням пільг.

⁴ Розраховано за даними ОУЖД.

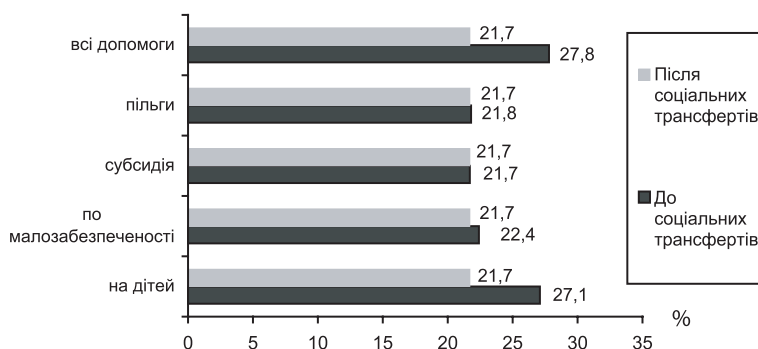

Джерело: розрахунки автора за даними Обстеження умов життя домогосподарств України, яке проводить Держкомстат України на постійній основі

Рис. 2. Рівень бідності домогосподарств з дітьми до і після отримання соціальної допомоги, 2010 р. (за відносним національним критерієм бідності)

На глибину бідності домогосподарств з дітьми система соціальної підтримки справляє більш відчутний вплив. У разі відсутності всіх соціальних програм, глибина бідності по цій групі становила б 27,8% проти фактичних 21,7%. Різниця – 6,7 відсоткового пункту, що свідчить про значну залежність низькодоходних сімей з дітьми від соціальних трансфертів, яка зростає з кожним роком.

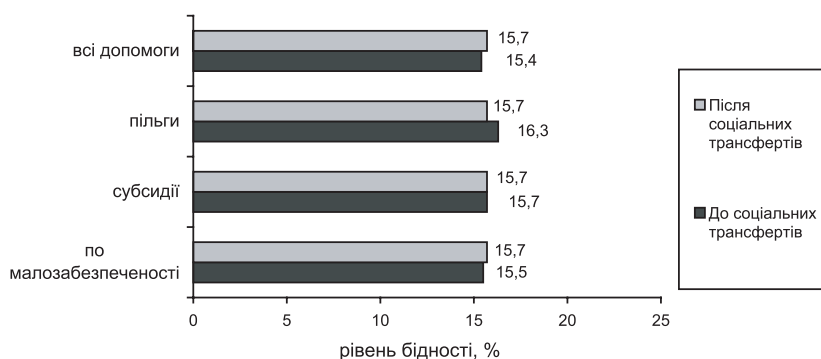
Серед розглянутих програм найбільший вплив на глибину бідності сімей з дітьми, зрозуміло, здійснювала система допомог на дітей (27,1% проти фактичних 21,7%) (рис. 3). Крім того, на глибину бідності впливає допомога малозабезпеченим сім'ям – 0,7 відсоткового пункту. Натомість, субсидії взагалі не впливають на показник глибини бідності сімей з дітьми, залишаючи його без змін. Цікаво, що при негативному впливі пільг на рівень бідності домогосподарств з дітьми, відбувається незначне зменшення глибини бідності за рахунок діяльності даної програми.

Джерело: розрахунки автора за даними Обстеження умов життя домогосподарств України, яке проводить Держкомстат України на постійній основі

Рис. 3. Глибина бідності домогосподарств з дітьми до і після отримання соціальної допомоги, 2010 р. (за відносним національним критерієм бідності)

У розрізі окремих видів допомоги на дітей найбільший вплив на зниження рівня бідності має виплата при народженні дитини та допомога по догляду за дитиною до 3-х років – відповідно вони знижують показник по домогосподарствах з дітьми на 3,7 та 2,4 відсоткових пунктів. Дещо меншим є вплив допомоги самотніми матерями – 2,1 в.п. На глибину бідності сімей з дітьми найбільше впливають ті ж самі види допомоги, проте виплата при народженні забезпечує основний внесок у зменшення показника порівняно з іншими видами допомоги на дітей, взятими разом. На відміну від сімей з дітьми, по домогосподарствах без дітей саме пільги найбільше впливають на бідність – у разі відміни пільг рівень бідності по таких домогосподарствах зріс би на 0,6 відсоткового пункту. Субсидії при цьому залишаються нейтральними. Натомість, допомога малозабезпеченим підвищує ризик бідності домогосподарств без дітей на 0,2 в.п., оскільки спрямована на соціально вразливі групи сімей з дітьми (рис. 4).

Джерело: розрахунки автора за даними *Обстеження умов життя домогосподарств України, які проводить Держкомстат України на постійній основі*

Рис. 4. Рівень бідності домогосподарств без дітей до і після отримання соціальної допомоги, 2010 р. (за відносним національним критерієм бідності)

Для домогосподарств пенсіонерів вплив пільг та житлових субсидій більш суттєвий. У разі відміни пільг рівень бідності серед домогосподарств пенсіонерів становив би 17,8% проти фактичних 16,0%. Житлові субсидії зменшують рівень бідності серед пенсіонерів на 0,1 відсоткового пункту. Отже, домогосподарства пенсіонерів найбільшою мірою серед інших груп населення отримують зиск від програми пільг та програми житлових субсидій.

Серед розглянутих основних видів соціальної підтримки найбільший вплив допомоги на дітей на масштаби бідності в країні пояснюється, насамперед, двома чинниками:

- 1) значними масштабами дитячої бідності, що дає позитивні результати програми допомоги дітям, навіть за умови орієнтації на категорійні принципи її надання;
- 2) великим охопленням населення цією програмою порівняно з програмою допомоги малозабезпеченим сім'ям і житловою субсидією.

Однак це автоматично не означає, що допомога на дітей є найбільш адресною і найкращим чином орієнтована на бідне населення. Особливий інтерес при оцінці впливу на бідність становлять адресні виплати – допомога малозабезпеченим сім'ям і житлові субсидії. У сучасних умовах система адресної допомоги стає одним з найважливіших чинників зниження масштабів бідності в країні. За обмежених бюджетних можливостей і необхідності

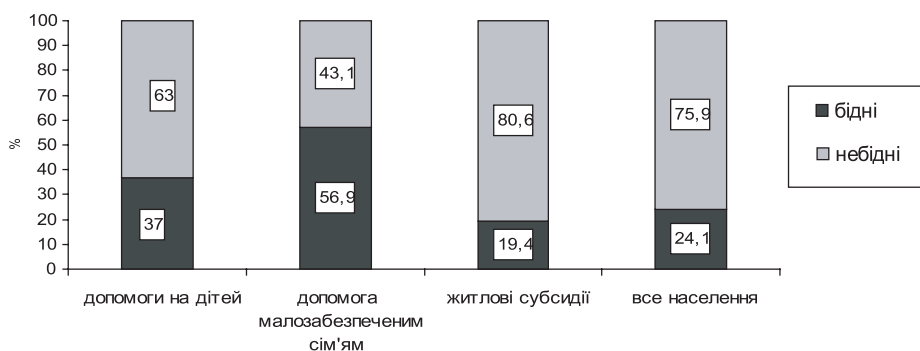
подолання крайніх форм бідності підтримка соціально вразливих верств населення повинна мати переважно адресний характер і охоплювати найбільш нужденне населення.

Проте високовартісне адміністрування адресної допомоги доцільно лише за умови високої ефективності та дієвості програми. В іншому випадку, коли чисельність отримувачів адресної допомоги незначна, а профілі бідності можна досить чітко визначити, використання механізму перевірки доходів є нераціональним і призводить до марного витрачання коштів бюджету.

Незважаючи на низьку дієвість допомоги малозабезпеченим сім'ям та практично нульовий вплив на зниження масштабів бідності в країні, вона найкраще адресована бідному населенню порівняно з іншими програмами.

Порівняння двох видів адресних виплат – допомоги по малозабезпеченості і субсидій – призводить до таких висновків:

- якщо серед одержувачів допомоги по малозабезпеченості 56,9% складає бідне населення, то серед одержувачів субсидій бідні становлять менше 20% (рис. 5);
- питома вага небідного населення серед одержувачів допомоги по малозабезпеченості складає 43,1% проти 75,9% по країні в цілому; отже, в структурі одержувачів цієї допомоги питома вага небідного населення є значно нижчою, ніж в середньому по країні. А серед одержувачів субсидій питома вага небідного населення на 4,7% перевищує середнє по країні значення, тобто фактично працює на небідне населення;
- незважаючи на менший рівень охоплення програмою допомоги малозабезпеченим сім'ям населення в цілому, вона краще охоплює бідних – приблизно 4,6% бідних є реципієнтами цієї програми проти 2,3% за програмою житлових субсидій;
- від загальної суми програми допомоги по малозабезпеченості 62,5% потрапляє бідним; при цьому за програмою субсидій до бідних надходить лише 23,4% всіх коштів, відповідно більше 75% від загальної вартості програми субсидій осідає в кишенях небідного населення.

Джерело: розрахунки автора за даними *Обстеження умов життя домогосподарств України, які проводить Держкомстат України на постійній основі*

Рис. 5. Розподіл одержувачів різних видів соціальної допомоги за рівнем добробуту, % (відносний національний критерій бідності), 2010 р.

Отже, якщо допомога малозабезпеченим сім'ям переважно потрапляє до бідного (з урахуванням вкрай бідного) населення, то програма житлових субсидій сьогодні працює здебільшого не на бідних. За даними 2010 року можна говорити фактично про відсутність будь-якого позитивного впливу програми субсидій на ситуацію з бідністю в країні.

Порівняно з адресними видами допомоги виплати на дітей напряму не мають надходити бідним, оскільки вони працюють на категорійних засадах. Проте порівняння допомоги на дітей з двома адресними видами допомоги дає неоднозначний результат. Так, серед отримувачів допомоги на дітей 37% складає бідне населення проти 56,9% по реципієнтам адресної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Однак, порівняно з отримувачами житлових субсидій, де бідними є менше 20%, допомога на дітей краще орієнтована на нужденне населення. Крім того, серед отримувачів дитячих видів допомоги бідні становлять значно вищий відсоток, ніж серед населення країни в цілому.

На сьогодні допомога по малозабезпеченості є основним інструментом державної підтримки бідного населення, оскільки безпосередньо спрямована на підвищення доходів найбідніших. В цілому можна вважати, що в більшості вона потрапляє саме тим, хто її потребує, і демонструє дуже високу адресність. Проте незначний рівень охоплення найбідніших програмою зводить нанівець її результати. До того ж, низький поріг надання допомоги і, відповідно, низька її дієвість знижує популярність цього виду допомоги серед уразливих груп населення. Сьогодні поріг надання допомоги в середньому у 4 рази поступається вартісному значенню межі бідності та у 3 рази — значенню межі злиденності.

Низька оцінка програм адресної допомоги на даному етапі обумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками:

- По-перше, сьогодні в країні відсутній взаємозв'язок між ситуацією з бідністю і системою адресної допомоги — як з огляду законодавчих аспектів, так і в плані процедурних особливостей;
- Значний розрив між декларованими для отримання адресної допомоги доходами і реальними ресурсами домогосподарства утрудняє зменшення помилок включення;
- Методичні проблеми при визначенні права на допомогу і відсутність деяких законодавчих критеріїв визначення такого права приводить до збільшення помилок включення і виключення.

Отже, система адресної соціальної допомоги в Україні залишає можливість отримувати виплати не тільки тим, хто їх насправді потребує. Механізм перевірки сімей на нужденність вимагає витрачання значних ресурсів, але не дає необхідну віддачу — проблема недостатньої адресації допомоги впродовж останніх років практично не вирішується.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки щодо впливу системи соціальної підтримки на нерівність та бідність.

1. Система державної соціальної підтримки населення, що включає соціальні пільги, житлові субсидії та всі види державної соціальної допомоги, сьогодні не виконує покладених на неї функцій в частині впливу на нерівність в суспільстві, масштаби бідності та становище найбільш вразливих верств населення.

2. Найменш ефективною сьогодні є система соціальних пільг, як з точки зору кращого використання коштів за рахунок адресності, так і з огляду на їх роль у зменшенні нерівності та зниженні показників бідності. Програма соціальних пільг не тільки посилює розшарування, а й підвищує ризики бідності домогосподарств з дітьми внаслідок впровадження несправедливих перерозподільних механізмів.

3. Система виплат на дітей згідно з Законом України «Про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми», незважаючи на переважно категорійний принцип надання, помітно зменшує нерівність в суспільстві та масштаби бідності серед сімей з дітьми за рахунок точного врахування основних профілів української бідності.

4. Два суто адресні види соціальної підтримки – допомога малозабезпеченим сім'ям та житлові субсидії – справляють різний вплив на нерівність та бідність. Якщо допомога малозабезпеченим сім'ям демонструє високу адресність, то житлові субсидії, навпаки, сприяють відтоку грошей від бідних до небідних.

Загалом “левову” частку коштів, які направляють на соціальну підтримку, отримують небідні домогосподарства. З другого боку, низький рівень охоплення бідних допомогою зводить нанівець зусилля державної соціальної політики щодо подолання крайніх форм бідності. Отже, діюча система державної соціальної підтримки вимагає серйозних змін для посилення її впливу на ситуацію з бідністю.

Джерела

1. Лібанова Е. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія / Е.М.Лібанова. – К.: КНЕУ, 2008. – 330 с.
2. Мониторинг и оценка: некоторые инструменты, методы и подходы / Всемирный банк. – Вашингтон, 2004. – 28 с.
3. Методические указания по анализу бедности и социальных последствий / Всемирный банк: Группа стратегии сокращения бедности и Департамент социального развития. – Вашингтон, 2003. – 114 с.
4. Mackay, K. The Development of Australia's Evaluation System., Evaluation capacity development working. – Washington D.C.: World Bank Operations Evaluation Department – No. 4, 1998. – 135 p.

Анотація. У статті подано оцінку впливу основних програм соціальної підтримки на нерівність та бідність. Розглянуті програми, що мають різну природу і спрямовані на різні групи населення, оцінюються з точки зору їх важливості для зменшення нерівності та масштабів бідності в суспільстві в цілому.

Аннотация. В статье представлено оценку влияния основных программ социальной поддержки на неравенство и бедность. Рассмотренные программы, которые имеют разную природу и направлены на разные группы населения, оцениваются с точки зрения их важности для уменьшения неравенства и масштабов бедности в обществе в целом.

Summary. The article presents the impact assessment of basic social support programs on inequality and poverty. Among the programs reviewed – the main types of public assistance (working on categorical and / or address principle), and social privileges provided as compensation. Some programs are aimed at specific target groups (category of population), and others – focused on all of society, but with clearly defined stable contributing members. The idea of the article is to assess the impact of individual programs and the entire system of social support in terms of importance to reduce inequality and poverty in society as a whole. Program may not have impact on society due to 2 reasons: the small contingent of members or low targeted.

Ключові слова: система соціальної підтримки, соціальні програми, адресність, бідність, нерівність.

Ключевые слова: система социальной поддержки, социальные программы, адресность, бедность, неравенство.

Key words: social support system, social programs, targeting, poverty, inequality.

Стаття надійшла до редакції журналу 19.09.2011 р.